

взаємодії, способів щодо вирішення проблем дитини. В сьогоденні фахівці використовують різні соціально-педагогічні підходи у розв'язанні особистої проблеми дитини сироти чи дитини позбавленої батьківського піклування, це: наставництво, інформування, консультування, залучення в соціально значущу діяльність, поступове входження в соціум, метод «рівний-рівному» та інші.

Література:

1. Закомолдіна Т. О. Проблема соціального сирітства в сучасній Україні // Вісник гуманітарної академії. Серія: Право. -2008. №2. -С.3-9.
2. Кобелева В. Г., Реутов С.І. Причини соціального сирітства / В. Г. Кобелева, С. І. Реутов // Теорія і практика соціальної роботи. Актуальні проблеми соціального сирітства. – Перм., 2005. – С. 16-22.
3. Новікова Г. А. Проблеми соціального сирітства / Г. А. Новікова // Теорія і практика соціальної роботи. Актуальні проблеми соціального сирітства. – Перм., 2005. – С. 22-26.
4. Лигін М. А. Соціальні сироти та теоретичні основи соціальної роботи з ними / М. А. Лигін // Видання ПДПУ ім. В.Г. Белінського. – 2009. – № 16. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/sotsialnye-siroty-i-teoreticheskie-osnovy-sotsialnoy-raboty-s-nimi>

РОБОТА СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

Ольга Замашкіна

к.пед.н., доцент кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки
та фізичної культури,
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Дитина живе й розвивається в сім'ї. Саме в родині формуються уявлення про соціальні зв'язки й залучення дитини до них, до загальнолюдських цінностей, моральних і культурних стандартів поведінки; діти вчаться соціально-адекватній поведінці, побудові певних стосунків та прояву емоцій і почуттів. Якщо процес соціалізації дитини проходить без певних проблем і успішно, то вона не потребує професійної допомоги з боку соціальних працівників. Але, на жаль, трапляються

випадки, коли сім'я не забезпечує необхідного розвитку, виховання й навчання дитини.

Мета статті – визначити основні профілактичні напрямки роботи соціального працівника з підлітками адиктивної поведінки.

Різними аспектами соціальної і педагогічної роботи з особами адиктивної поведінки займаються зарубіжні й вітчизняні вчені: Ю. Белоусов, Ц. Короленко, О. Сердюк, В. Соболев; медичним аспектам зазначеної проблеми присвячені праці В. Бітенського, А. Личко, Н. Флеминга, Л. Фрідмана; на законодавчому полі працюють А. Музика, М. Селіванов, М. Хрупа та ін.

За словником-довідником, адиктивна поведінка (хибна залежність, негативна пристрасть, залежна поведінка) – одна з форм девіантної поведінки, що виникає в результаті вживання різних груп наркотичних речовин і характеризується наявністю пов'язаних із цим проблем [2, с. 14].

Розрізняють різновиди адиктивної поведінки: 1 – нехімічні адикції (схильність до азартних, компютерних ігор, трудового ізоляцизму); 2 – проміжні форми адикції (анорексія, булімія); 3 – хімічні адикції (несистематичне вживання психоактивних речовин).

Характерною ознакою адиктивної поведінки є те, що негативна пристрасть ще не досягла стадії індивідуальної психічної або фізичної залежності, тобто певних стадій захворювань, отже, може бути скорегована різними профілактичними заходами.

Необхідно зазначити, що причинами обраної стратегії поведінки дитини можуть бути негаразди в сім'ї, почуття психологічного дискомфорту, відволікання від проблем, стресів, сумнівів та ін. Адиктивна дитина шукає спосіб відійти від проблем хоч на деякий час, адаптуватись, пристосуватись до проблеми своїм, індивідуальним шляхом. Як спосіб відновлення психологічного комфорту, вона обирає адикцію, таким чином штучно отримуючи позитивні і приємні для себе відчуття і зміни психологічного стану. Отже, з'являється ілюзія вирішення проблеми. В подальшому таке «вирішення» проблем заріплюється у поведінці дитини і стає стійкою стратегією у боротьбі з «конфліктним середовищем».

Дитина адиктивної поведінки має характерні особливості: уразливість, підозрілість, конфліктність, невпевненість, пасивність до оточуючого середовища, часті зміни настрою і поведінки, прагнення створити про себе приємне враження, небов'язковість і недотримання обіцянок, відхід від відповідальності, підпорядкування іншим особистостям, більш сильним, з адиктивною поведінкою,

тощо [1].

Профілактика адиктивної поведінки дитини набуває найбільшої ефективності у підлітковому віці з наступних причин:

- це кризовий період розвитку особистості, який відображає не тільки кризу особистості, що прагне до становлення, але й кризу суспільства й середовища, що його оточує;

- підлітки усвідомлюють себе частиною середовища й роблять перші спроби у самовизначенні;

- саме у підлітковому віці формуються й розвиваються якості, які у подальшому є складовими профілактики адиктивної поведінки: прагнення до саморозвитку, самовизначення, самостереження, визначення свого потенціалу і можливостей, інтерес до вивчення себе, як особистості.

Отже, робота соціального працівника щодо профілактики адиктивної поведінки підлітків складається з наступних етапів:

1. Діагностичний, на якому відбувається діагностика особистісних якостей, які можуть вплинути на формування адиктивної поведінки підлітка – некоммунікабельність, підвищена тривожність, низька стресостійкість і уникнення від їх подолання, низьке сприйняття соціальної підтримки, сімейний дискомфорт, спрямованість на пошук приємних і цікавих відчуттів й вражень.

2. Інформаційно-просвітницький етап представляє собою компетенції підлітка у культурі міжособистісних відносин і спілкування, стресостійкість, неконфліктність та ін.

3. Тренінги особистісного розвитку з елементами корекції певних особистісних якостей й особливостей, стилю поведінки, формування й розвиток навичок роботи над собою.

Зазначимо, що профілактична робота соціального працівника щодо адиктивної поведінки підлітка повинна торкнутися всіх сторін його життя й діяльності – родини, освітнього середовища, кола спілкування – всього суспільного життя в цілому.

У родині підліток має отримати розуміння, емоційну стабільність, захищеність, довіру з одного боку, а з іншого – помірний контроль його поведінки і дій, опіки з орієнтацією на самостійність й вміння брати на себе відповідальність за власне життя.

У сфері освіти у зв'язку із зазначеною проблемою актуальними є такі сторони шкільного життя, як навчальне навантаження й можливе включення

інтегрованих курсів, спецкурсів, факультативів, спрямованих на формування і розвиток адаптивних здібностей, вмінь і навичок, користуючись різноманітними стратегіями подолання стресу.

Не менш важливою, на наш погляд, має бути й профілактика адиктивної поведінки з боку засобів масової інформації, яка несе моральну відповідальність за якість інформаційної продукції та її зміст.

Отже, робота соціального працівника щодо профілактики адиктивної поведінки підлітків відбувається у три етапи: діагностичний, інформаційно-просвітницький та проведення тренінгів особистісного розвитку і торкається усіх сторін їх життєдіяльності – родини, освітнього середовища, інформаційного поля.

Література:

1. Адиктивні форми поведінки особистості та їх профілактика. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua-referat.com/Адиктивні_форми_поведінки_особистості_та_їх_профілактика
2. Соціальна педагогіка: словник-довідник / За заг. ред. Т.Ф.Алексєєнко. – Вінниця : Планер – 2009. – 542 с.

ПІДЛІТКОВА АГРЕСІЯ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Галина Занфірова

магістрантка педагогічного факультету

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Агресивність серед підлітків є однією з найактуальніших проблем сучасного світу. Саме підлітковий вік є найбільш складним періодом розвитку кожної особистості, адже він виступає перехідним етапом від дитинства до дорослості. Незважаючи на відносну коротку тривалість (з 13 до 18 років), він багато в чому визначає все подальше життя особистості. Саме в цьому віці переважно відбувається формування характеру, темпераменту, системи життєвих цінностей та інших основ особистості. Зміна обставин, які відбуваються в цей час, а саме: перехід від дитинства, яке постійно опікається дорослим до самостійного та незалежного дорослого життя, зміна шкільного навчання на інші види соціальної